

стадіони та 21 спортивний майданчик збудували селяни Брацлавського району. В Шаргородському районі вперше виникла ідея створення міжколгоспного спортивного центру. До складу міжколгоспної ради по будівництву ввійшли представники 12 колгоспів. До червня 1949 року було збудовано 87 районних та колгоспних стадіонів [3, с.51]. Колективи спортивного товариства «Колгоспна нива» створювалися майже в кожному районі області. В Вінницькому сільському районі на початок квітня 1949 року було створено 34 колективи сільського спортивного товариства, які об'єднали більше 12 тисяч колгоспників.

Влітку 1949 року в 879 колгоспах області відбулися міжколгоспні спартакиади, в яких взяло участь більше тисячі сільських фізкультурників, а загалом у районних спартакиадах взяло участь більше 62 тис. спортсменів.

Підбиваючи підсумки змагання областей України на кращу постановку роботи із фізичної культури і спорту за перше півріччя 1949 року Рада Міністрів УРСР нагородила Вінницьку область перехідним Червоним прапором з врученням грошової премії 15 тисяч карбованців і преміюванням передовиків фізкультурної роботи [6, арк. 26].

Таким чином, можна зробити висновок, що перші післявоєнні роки були надзвичайно значущими в спортивному житті Вінниччини. Саме в ці роки була вибудована чітка система сільського фізкультурно-спортивного руху області.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Крайдер М. На районних спартакиадах колгоспної молоді // Вінницька правда, 1948, 31 серпня. – С.4.
2. Мендусь О. Успіхи, засновані на традиціях // Вінницькі відомості, 2008, 17 вересня. –С.4.
3. Б.Гвоздєв,Зарудный Н., Виноградов Б. -500.000 фізкультурників в одной области.-М. ФИС, – 1949, - 70 с.
4. Коновалова С. Дорога відстанню в 60 років: від «Колгоспної ниви» до сучасного «Колоса» // Вінницькі відомості, 2008. -17 вересня. – С.2.
5. Державний архів Вінницької області (далі ДАВО). – Ф.136. – Оп.15. – Спр.876, -Арк.11.
6. ДАВО. - Ф.4877. - Оп.2.- Спр.2. – Арк.
7. Всё о спорте: Справочник-Москва-ФИС, 1974. –223 с.
8. Кулик Я. Вінниччина спортивна. – 1996. Вінниця.: Логос. -133 с.

Лозовик М.П., Горбань А.В., Романюк И.М. РАЗВИТИЕ ФИЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО ДВИЖЕНИЯ В СЕЛАХ ВИННИЧЧИНЫ В 1948-1949 ГГ.

В статье на основе комплексного анализа источников и литературы показано развитие физкультурно-спортивного движения в селах области в 1948-1949 гг.

Ключевые слова: село, физкультура, спорт, Винниччина, спартакиада, массовость.

Lozovik M.P., Gorban A.V., Romanyuk I.M. DEVELOPMENT SPORTS MOVEMENT IN THE VILLAGES OF VINNYTCHYNA IN 1948-1949 GG.

Article on the basis of a comprehensive analysis of the sources and literature shows the development of the sports movement in the villages of the area in 1948-1949 gg.

Keywords: village, physical education, sports, games, mass character of Vinnytchyna.

УДК 94(477.44)»194»:364

А.Б. Мельник

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТА МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ІНВАЛІДІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ НА ВІННИЧЧИНІ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ

У запропонованій статті на основі аналізу архівних документів автор робить спробу показати рівень та якість медичного та матеріально-побутового обслуговування інвалідів Вітчизняної війни на Вінниччині в перші повоєнні роки (1945-1949 рр.).

Ключові слова: інвалід Вітчизняної війни, соціальне забезпечення, матеріально-побутове обслуговування, медична реабілітація.

Перемога СРСР у Другій світовій війні була здобута ціною неймовірних зусиль і величезних людських втрат. Жорстокий, кривавий характер бойових дій спричинив появу великої кількості інвалідів, які по завершенні війни почали масово повертатись до звільнених міст і сіл, поповнюючи контингент осіб, які потребували піклування з боку держави. Тов. Молотов В.М., виступаючи на конференції у Сан-Франциско, у своїй доповіді заявив, що «...наша держава не залишиться в боргу перед захисниками Вітчизни» [1, арк. 32].

Перед органами соціального забезпечення постало колосальне за своїм обсягом і рівнем складності завдання - виділити інвалідів Вітчизняної війни із загального числа незахищених категорій і забезпечити опіку над ними, створивши для них гідні умови існування.

Станом на 1 липня 1945 року в органах соціального забезпечення УРСР на обліку перебувало 331 965 осіб зі статусом «інвалід Вітчизняної війни» [2, арк. 44], 25 332 із них проживало на території Вінницької області. За групами інвалідності картина виглядала так: I група – 457 (1,8%) чоловік, II група – 15099 (60%), III група – 9776 (38,2%) [3, арк. 80].

Вже 1 жовтня 1945 року по Вінницькій області нараховувалось 30 179 ІВВ: I група - 520 чоловік, II група – 15951, III група – 13708 [4, арк. 3]. До січня 1946 року кількість інвалідів Вітчизняної війни рядового і сержантського складу в області сягнула 37 740 осіб [2, арк. 42]. Ці дані зазначені без врахування інвалідів офіцерського складу, опіку над якими було покладено на військкомати, що стало причиною значних недоліків у справі опіки над офіцерами-каліками.

Із 22 липня 1945 року до 22 січня 1946 року кількість ІВВ офіцерського складу по Вінницькій області зросла з 1686 [4, арк. 3] до 2457 осіб [5, арк. 4]. За цей період кількість інвалідів всіх груп та категорій зросла більш ніж на 13 тисяч. Це значно ускладнювало можливості держави у їх забезпеченні. Піковою точкою у збільшенні кількості інвалідів Вітчизняної війни на Вінниччині був січень 1947 року, коли на обліку в органах соціального забезпечення перебувало 41 060 інвалідів, із них: I групи - 844, офіцерів - 77, інвалідів рядового і сержантського складу - 767 чоловік; II групи - 14501, офіцерів - 1331, інвалідів рядового і сержантського складу – 17170 чоловік; III групи – 25725, офіцерів - 1663, інвалідів рядового і сержантського складу – 24152 чоловік.

У розрізі груп на обліку в органах соцзабезпечення станом на 1 березня 1947 року перебували: I група - 823 інваліда, II група - 13781, III група – 25806 [6, арк. 32].

Таке колосальне збільшення чисельності інвалідів на обліку дослідники повоєнного часу пов'язують із голодом, який вразив Україну у 1946-1947 рр. Привид голоду змусив багатьох солдатів Другої світової, які мали серйозні ушкодження або захворіли від бойових ран уже після війни, піти до соцзабездів із надією отримати інвалідність і незначну, але стабільну пенсійну допомогу. Як наслідок – у республіці побільшало неповносправних громадян на місцевому обліку.

Та навіть беручи до уваги досить значні цифри кількості інвалідів у республіці, можна із впевненістю твердити, що ці дані далеко не повні. Адже не всі каліки бажали і мали змогу оформити інвалідність, дехто втрачав статус інваліда на черговому переосвідуванні ЛТЕК, інші через небажання чи фізичну неспроможність працювати, а для деякого припиненням було одержувати пенсії в розмірі пропонованому державою за безповоротно втрачене на фронті здоров'я, і вони свідомо не ставали на облік.

Для багатьох інвалідів, які поверталися з фронтів Вітчизняної війни та госпіталів, особливо актуальною була медична реабілітація, тобто доліковування після важкої травми та лікування в період інвалідності. Не менш важливим у низці заходів із зміцнення здоров'я був відпочинок у санаторіях.

У місті Вінниця прийом інвалідів Вітчизняної війни всіма лікувальними установами проводився позачергово, з 10 січня 1945 року для них було виділено спеціальну лікарню «Водолечебниця» з кабінетами терапевта, невропатолога, хірурга, фізіотерапевта. Зареєстрований контингент лікарні складав 748 інвалідів. У разі необхідності хворі направлялися до стаціонарної лікарні ім. М. Пирогова, де для них виділялись окремі палати. Та в цих лікарнях не було місць для інвалідів офіцерського складу, оскільки вони перебували під опікою військкоматів. Тому, бажаючи залагодити «недолік», місцева влада в другій половині 1945 року надала 5 інвалідам-офіцерам путівки на курорт, іншим - 2-м тисячам офіцерів-фронтників - наразі не дісталось «медичного піклування».

.....
Міськрада, міськком партії, а також Комісія сприяння інвалідам жодних коштів на оздоровлення ІВВ офіцерського складу у 1945 році не виділяла і цим питанням не займалася [2, арк. 43].

З огляду на чисельний, постійно зростаючий контингент інвалідів мережа медичних закладів Вінницької області була неспроможна прийняти на лікування всіх хворих. Ця проблема стосувалася і всіх інших регіонів країни, що не могло не привернути увагу партійно-урядового керівництва УРСР.

На снові Постанови РНК СРСР № 216-562/с від 29 серпня 1945 року РНК УРСР 15 вересня 1945 року ухвалює Постанову про лікування інвалідів Вітчизняної війни за №1479-107. У Постанові містилась вимога до Наркомату охорони здоров'я УРСР організувати на території України з метою лікування ІВВ 71 госпіталь на 17300 ліжок [12, арк. 75].

Та насправді проблема медичного обслуговування інвалідів Вітчизняної війни полягала навіть не стільки у відсутності місць, скільки в неякісному обслуговуванні, нерегулярному харчуванні та незадовільних побутових умовах на базі медичних закладів. Про це свідчать висновки перевірок Вінницьких госпіталів. Так наприклад у одному із таких висновків сказано: «У 1946 році медичне обслуговування в госпіталях покращилось, та все ж залишався ряд недоліків: госпіталь може вмістити 200 інвалідів, але розгорнуто всього 93 ліжка, оскільки частина палат використовується як квартири для працівників госпіталю; ремонт проходить незадовільно, хворі лежать в темних непобілених платах, опалення не працює, до всіх потреб і вимог хворих начальник госпіталю ставиться безвідповідально і з байдужістю, дисципліна серед хворих надзвичайно низька». У день перевірки було встановлено, що молоко для хворих було розведено водою, риба приготовлена на сніданок, була з черв'яками. Крім побутових негараздів, у госпіталях на низькому рівні залишалось медичне обслуговування. Зважаючи на це інваліди фронтовики не поспішали на лікування [7, арк. 29].

Не сприяв збільшенню контингенту в госпіталях для інвалідів Вітчизняної війни і той факт, що при виписці інвалід одержував нову, на порядок нижчу, групу інвалідності (а, відповідно, і пенсія зменшувалась), та при цьому не завжди počував себе краще, ніж при поступленні до стаціонару [8, арк. 1].

За результатами переосвідування станом на 10 січня 1946 р. в області нараховувалось 37748 інвалідів Вітчизняної війни - 7913 з них потребували стаціонарного лікування, амбулаторного - 4783, курортно-санаторного - 1547, психоневрологічного - 232, фізіотерапевтичного - 1909, лікування в будинках відпочинку - 749 чоловік [4, арк. 3].

3 жовтня 1944 до липня 1945 року Облздороввідділ видав 51 путівку ІВВ на лікування до санаторіїв та будинків відпочинку [2, арк. 47].

А до кінця 1945 року таких путівок було видано 305 [3, арк. 82].

Однією з ланок у системі державної опіки над покаліченими учасниками бойових дій були будинки інвалідів

Всього у Вінницькій області у 1945 році було 6 будинків інвалідів, але лише 1 із них для інвалідів Вітчизняної війни - це інтернат для інвалідів Вітчизняної війни у Могилеві-Подільському.

Результати перевірки, проведеної в липні 1945 року, були приголомшливими і вказували на ряд значних недоліків у діяльності цієї установи. На утриманні в інтернаті перебувало 52 інваліди - всі чоловіки, штат персоналу складався із 15 працівників.

У розпорядженні інтернату було всього 52 ліжка, 39 матраців, 76 простирал, 25 ковдр, 199 наволочок, 17 рушників, 37 пар натільної білизни. Перевіркою встановлено наступні факти: «Приміщення знаходиться в антисанітарному стані і потребує поточного ремонту, в кімнатах кіпоть, брудна підлога, на стінах і в ліжках безліч клопів, ліжка брудні, у деяких інвалідів відсутні сорочки та білизна, в їдальні не вистачає меблів (більшість постояльців їдять стоячи), харчування погане, оскільки інтернат недоотримує продуктів.

Медичне обслуговування вкрай незадовільне, районний відділ охорони здоров'я навіть не виділив для інтернату лікаря. Лазня працює рідко, дезкамера не функціонує. Білизни і взуття недостатньо, більшість інвалідів ходять босі та роздягнені...» [9, арк. 27]. «...Медикаментів і перев'язочних матеріалів не вистачає. Харчування в інтернаті триразове, але складається із однієї страви... Дисципліна в інтернаті погана, підопічні пиячать, лихословлять, не визнають вказівок адміністрації. Є випадки крадіжок - в грудні 1944 р. було вкрадено 600 одиниць різного одягу, а в лютому 1945 року знову зникло 1145 одиниць білизни та одягу. Дров взагалі

.....
немає. Ніякої культурно-масової роботи в інтернаті не проводиться. Над інтернатом шефство не встановлено. З боку районних і партійних організацій інтернату не надається жодної допомоги» [2, арк. 48].

Інтернати і будинки інвалідів користувалися серед потенційних підопічних поганою славою. І потрапляли до таких установ переважно не з власної волі, а швидше в силу складних життєвих реалій. Мешкали там, перш за все, ті інваліди, які не мали засобів до існування, від яких в силу їх неповносправності відмовились близькі, чи ті, які з власної волі не бажали ставати тягарем для родичів.

Життя інвалідів в цих установах було складним. Самотність та злидні, напівголодне існування, відсутність піклування і людяного ставлення з боку персоналу справляло гнітюче враження на підопічних інтернатів та будинків інвалідів. Багато з них мали почесні високі звання, були героями-орденоносцями, самовідданими патріотами, що поклали здоров'я на вівтар перемоги, а мешкали в затхлих холодних палатах, не маючи елементарного - ковдри, білизни чи рушника. Їх існування в подібних закладах було нікчемним, негідним високого звання, яке кожен з них ніс з гордістю «інвалід Вітчизняної війни». Їх життя, у повному смислі слова, завершилось разом з війною, разом з подіями, де вони були потрібні і незамінні, а потрапивши до інтернатів вони вже існували в жаклих умовах згадуючи життя – війну. Держава у війні зазнала грандіозних збитків, але всеодно важко зрозуміти: «Хіба герої-каліки не вибороти право на гідне свого звання життя?»

Матеріально-побутова допомога була важливим кроком держави у справі опіки над неповносправними громадянами.

Пенсія інваліда рядового складу в перші роки по війні була невисока (в середньому 147 крб). До того ж, неповносправні учасники бойових дій, які мешкали на селі, отримували пенсії на 20% менші, ніж у містах, та ще й були позбавлені права одержувати від держави продукти харчування та промтовари. А таких інвалідів станом на липень 1945 року у Вінницькій області було близько 14 000 [2, арк. 46].

Від 1948 року навіть ті мізерні 115 крб. колгоспникам-інвалідам війни III групи видавати перестали, а грошову виплату міським жителям із таким самим статусом переклали на фонди соціального страхування підприємств, які здебільшого не мали для цього коштів.

До грудня 1947 року пенсія інваліда Вітчизняної війни була певною мірою захищена від інфляції картковою системою. Це давало змогу купувати продукти за «пайкову», найнижчу ціну. Але основна частина фронтовиків мусила придбавати за свою пенсію найнеобхідніше на ринку. Вартість харчових продуктів на особу більш ніж удесятеро перевищувала місячну пенсію. Інвалід та його родина потребували ще й інших товарів. Зокрема, чоботи на ринку коштували 3 тис. крб.

Інваліди Вітчизняної війни, які мешкали у містах обслуговувались міськторгами, а ті хто мешкали в робітничих селищах, одержували продовольчу допомогу від обл- та райспоживспілки. По завершенні війни точний облік інвалідів, які потребували обслуговування вищезгаданих установ, не вівся.

Віноблспоживспілка своєю постановою від 1 серпня 1944р. № 250 зобов'язала голів райспоживспілок прикріпити всіх інвалідів Вітчизняної війни, котрі бажали харчуватися, до закритих їдалень, в яких відводились окремі кімнати для харчування інвалідів війни. А там, де не було змоги виділити кімнати, необхідно було відвести окремі столи. Ця постанова стосувалась всіх інвалідів війни, які мешкали в містах та райцентрах та не були пов'язані із сільським господарством. Та, незважаючи на прийняття постанови, до кінця 1945 року в жодному районному центрі такі їдальні не були організовані [2, арк. 1].

Облспоживспілка до потреб інвалідів ставилась через призму формальності і бюрократії. Наприклад, одержуючи від Облсобезу замовлення на 1-ше число кварталу, облспоживспілка виділяла товарів за цією кількістю протягом всього кварталу, не беручи до уваги постійно зростаючу кількість інвалідів, які повертаються із госпіталів. Якщо станом на 1-січня 1945року інвалідів Вітчизняної війни налічувалось 13316 чоловік, то на 1 квітня – 19028, а на 1 липня – 25332 [2, арк. 46].

Товари, призначені для інвалідів Вітчизняної війни, розподілялися не через сільпо, а через районні магазини, тому щоб одержати законний пайок каліці треба було їхати, а то і йти пішки десятки кілометрів до райцентру. І такі мандрівки часто завершувались безрезультатно.

У 45 районах області на липень 1945 року було організовано всього 6 спеціальних магазинів для обслуговування інвалідів Вітчизняної війни, 27 майстерень по ремонту одягу та 6 взуттєвих майстерень, по лінії облспоживспілки спеціалізованих магазинів взагалі не було. [2, арк. 46].²² До кінця грудня цього ж року кількість вищевказаних магазинів сягнула 22 [3, арк. 82].

Але це не могло задовольнити попиту на дефіцитні в повоєнному суспільстві товари.

Відділи соціального забезпечення Вінницької області одержували різні промтовари (бавовна, взуття, калоші, панчохи, шкарпетки, дитячий одяг, цигарки, тютюн, сірники та ін.), які завідуючі райсобезами розподіляли між інвалідами. Але такий розподіл не завжди базувався на принципах рівності та справедливості. Це підтверджує наступний факт: інвалід війни тов. Учитель одержав талон на пару білизни в магазині № 14м. Вінниці, але при одержанні виявилось, що білизна марлева, хоча в магазині була і білизна хорошої якості. Недопустимим був той факт, що завідувач Міськзабезом тов. Хаєв при розподіленні фондів промтоварів залишав у своєму розпорядженні певну їх частину і потім роздавав своїм працівникам. Результатом стало те, що деякі інваліди одержували продукти по кілька раз, а інші жодного [10, арк. 40].

Інваліди-офіцери обслуговувались безпосередньо Воєнторгом, оскільки спеціального магазину для обслуговування інвалідів-офіцерів не було.

У Станіславчицькому районі в I кварталі 1945 р. 103 інваліда не одержали жодної продовольчої допомоги, у II кварталі на 180 чоловік припало 41 кг. цукру, 130 кг круп, і жодної допомоги промтоварами. А в Шпиківському районі 427 інвалідів за два квартали одержали лише 189 шматків мила, 95 кг. круп, 205 кг. цукру, 95 кг. керосину, 10 пар шкарпеток, 2 дитячих комірці для пальто, 10 білих кашкетів. По Тульчинському району за II квартал інвалідам, котрі не пов'язані з сільським господарством - 227 осіб – видано по 2 коробки сірників, 1 шматку мила, 1 кг. повідла та по 2 кг крупи, а 528 інвалідам, зайнятим у сільському господарстві, не видано нічого.

Подібна ситуація спостерігалася і в інших районах області [2, арк. 46].

Важко і навіть практично неможливо подати об'єктивну картину реальної матеріальної допомоги інвалідам Вітчизняної війни в перші повоєнні роки в УРСР. Відсутність контролю за «наділенням» інвалідів матеріальними благами «згори» породжувала свавілля розпорядників на місцях. Дізнатися про те, що одержав інвалід від держави у 1946 році ми наразі можемо лише зі сторінок архівних справ. Порівнюючи дані різних справ одного фонду, автор дійшов висновку, що чиновники, які посилали звіти з району до центру були не идосить відвертими в підсумкових даних, точніше кажучи підлаштовували їх, відносно того, чого вимагала ситуація і програма партії. Прикладом тому є цитата із «Звіту міністерства соціального забезпечення УРСР про забезпечення і працевлаштування інвалідів Вітчизняної війни (20 грудня 1946 року)»: « У Вінницькій області за три квартали 1946 року проведено велику роботу по матеріально-побутовому забезпеченню інвалідів Вітчизняної війни... надано допомоги в таких розмірах: взуття - 16,5 тис. пар, одягу – 107,4 тис. одиниць, надано квартир 1,4 тис. метрів квадратних, побудовано – 833 будинки; надано кредитів – 1814 тис руб., корів – 3353 голів, продуктів – 365 тон...» [2, арк. 48].

У тексті довідки «Про виконання Постанови ПолітбюроЦК КП(б)У від 16.09.1946 року «Про працевлаштування інвалідів Вітчизняної війни, надання допомоги сім'ям загиблих воїнів та дітям сиротам»» (довідку видано 24 березня 1947 року) подані наступні факти: «За 1946 рік інвалідам Вітчизняної війни надано матеріальної допомоги в наступних розмірах: взуття – 11.05 тис. пар, одягу – 86.5 тисяч одиниць, надано квартир - 1563, корів – 1638 голів, продуктів – 179 тонн, побудовано будинків - даних нема [5, арк. 13]...

Недоліком у матеріально-побутовому забезпеченні був принцип – «всім потроху». Це результат того, що не було порядку у обліку потреб кожного інваліда і його сім'ї. Зрівнялівка не забезпечувала потреб особливо нужденних. Як правило, більше одержував той інвалід, який частіше звертався до органів соціального забезпечення, надсилаючи заяви з проханнями та скарги, повсякчас нагадуючи про себе.

Вагомий вклад у справу допомоги неповносправним громадянам здійснювали каси громадської взаємодопомоги.

Наукові записки

На 1 січня 1945 року в області організовано 259 кас громадської взаємодопомоги, які надавали відповідну матеріальну допомогу інвалідам за рахунок 2 % фонду прибутків колгоспів [2, арк. 2].

Якщо на початку жовтня 1946 року колгоспкиси було організовано лише в 6-ти районах області і їх загальна кількість становила 74, то на 1 січня 1947 року у 8-ми районах було створено 128 кас взаємодопомоги. Одноразова допомога надана ІВВ складала 12 тис. 100 руб.

Примітним є той факт, що із 128 кас 22 створено в Літинському районі, при них організовано 20 майстерень, в яких надано роботу 286-ти інвалідам Вітчизняної війни. Колгоспкису с. Городище Літинського району очолював інвалід І групи без двох ніг Бурлака [5, арк. 28].

Каси взаємодопомоги, створені при колгоспах, були основним і чи не єдиним джерелом коштів і продуктів в сфері надання матеріальної допомоги інвалідам Вітчизняної війни, що проживали в сільській місцевості. Але у Вінницькій області місцеві органи соціального забезпечення, нерозуміючи повного значення і міри допомоги, яку надають ці каси, не приділяли належної уваги цьому питанню. Каси не контролювалися ні обласним, ні районними відділами соціального забезпечення, жодних звітів про роботу і матеріальні витрати до цих органів від кас не надходило [2, арк. 49].

Одним із яскравих прикладів всебічної опіки над воїнами, які втратили здоров'я в роки Великої Вітчизняної війни, було шефство підприємств, колгоспів, радгоспів, громадських організацій над інвалідами.

У Шаргородському районі над інвалідом Вітчизняної війни І групи Ковальчуком шефствував колгосп «Праця» с. Івашківці. У 1948 р. йому було побудовано новий будинок, видано 105 кг. муки і 5 л. олії, 11 кг. цукру, 2 ц. огірків і помідор, 65 кг. пшениці [11, арк. 107].

У ряді районів області м. Вінниця, Козятин, Чернівці, Плисків, , Калинівка, Тиврів, Літин, Гайсин, Жмеринка, Тульчин завідуючі райвідділами сумлінно ставились до виконання своїх обов'язків, тому всі інваліди з важкими формами каліцтва були охоплені шефською допомогою.

Так в м. Вінниця 56 інвалідів війни рядового і сержантського складу були прикріплені як підшефні до 33 організацій, 25-ма інвалідами офіцерського складу опікувалось 11 організацій міста. Піклування про інвалідів у формі шефства здійснювалось за участі профсоюзних, партійних та комсомольських організацій. В основу прикріплення і взяття під шефство було покладено принцип – місце роботи до призыву в Радянську Армію, і як виключення, прикріплення особи непов'язаної раніше з підприємством чи організацією. У Свердловському та Кіровському районах м. Вінниці над всіма інвалідами Вітчизняної війни І групи було організовано шефство, і жили вони достатньо забезпечено. Плодовий завод м. Вінниці шефствував над Величко Г.С. інвалідом Вітчизняної війни І групи без обох рук – вся родина була забезпечена одягом і взуттям, фруктами і продовольчими товарами. Відремонтовано квартиру, повністю забезпечені паливом. Над ІВВ І гр. Прошлтюк П.С. без обох ніг шефствував спиртзавод, за свідченням місцевих органів влади інвалід жив безбідно [5, арк. 10].

В Дашівському районі інвалід Вітчизняної війни І групи Філонов сліпий, без лівої руки і права на 50% непрацездатна. Залишився абсолютно без одягу і взуття. Керівництво цукрового заводу де раніше працював інвалід жодних заходів з цього приводу не вжило. І такі приклади непоодинокі, особливо серед інвалідів, які мешкали в сільській місцевості.

Загалом рівень і якість соціального забезпечення інвалідів Вітчизняної війни на Вінниччині, як і на решті територій УРСР, у перші повоєнні роки був вкрай незадовільним. Причинами цього слугували недоліки в оперативному керівництві з боку обласного відділу соціального забезпечення і відірваність від громадських і партійних організацій. Обласний відділ соціального забезпечення проводив свою роботу у багатьох випадках бюрократично, не приділяючи уваги кожному окремому питанню. Керівництво в районах здійснювалось формально, шляхом паперового листування. Чи не найбільшим недоліком був той факт, що виконання рішень і постанов на місцях не перевірялось, адже головною частиною роботи є не прийняття рішення, а перевірка його виконання.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Центральний Державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО).-Ф. - 348.-Оп.3.-Спр.31.- 345 Арк.
2. Державний архів Вінницької області (далі - ДАВО).- Ф.П.-136.-Оп.27.-Спр. 25.- 97 Арк.

3. ДАВО.-Ф. П.-136.-Оп. 27.- Спр.20.- 109 Арк.
4. ДАВО.-Ф. П.-136.-Оп. 27.- Спр.48.- 106 Арк.
5. ДАВО.-Ф. П.-136.-Оп. 27.- Спр.75.- 54 Арк.
6. ЦДАВО.-Ф. -348.-Оп. 3.- Спр.31.- 345 Арк.
7. ДАВО.-Ф. П.-136.-Оп. 27.- Спр.52.- 43 Арк.
8. ЦДАВО.-Ф. -348.-Оп. 14.- Спр.2539.- 152 Арк.
9. ДАВО.-Ф. П.-136.-Оп. 27.- Спр.23.- 143 Арк.
10. ДАВО.-Ф. Р.-2744.-Оп. 2.- Спр.7.- 234 Арк.
11. ДАВО.-Ф. Р.-2744.-Оп. 2.- Спр.96.- 115 Арк.
12. ЦДАВО.-Ф. -348.-Оп. 3.- Спр.149.- 248 Арк.

Мельник А.Б. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОРГАНОВ СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В СФЕРЕ МЕДИЦИНСКОГО И МАТЕРИАЛЬНО-БЫТОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ИНВАЛИДОВ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ В ВИННИЦКОЙ ОБЛАСТИ В ПЕРВЫЕ ПОСЛЕВОЕННЫЕ ГОДЫ.

В предлагаемой статье на основе анализа архивных документов автор делает попытку показать уровень и качество медицинского и материально-бытового обслуживания инвалидов Отечественной войны в Винницкой области в первые послевоенные годы (1945-1949 гг).

Ключевые слова: инвалид Отечественной войны, социальное обеспечение, материально-бытовое обслуживание, медицинская реабилитация.

Melnuk A.B. ACTIVITIES OF SOCIAL SECURITY IN MEDICAL, MATERIAL AND CONSUMER SERVICES DISABLED WORLD WAR II IN VINNYTSIA REGION IN THE EARLY POSTWAR YEARS.

In this work, based on analysis of archival documents the author attempts to show the level and quality of medical and logistical and community services disabled World War II in Vinnytsia region in the early postwar years (1945-1949).

Keywords: disabled World War II, social security, material and public services, medical rehabilitation.

УДК 314(477.44)»1940/1950»

І.М. Батурєва

**ЕТНОСОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА НАСЕЛЕННЯ С. МУРАФА
ШАРГОРОДСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 1940-1950-Х РР.**

В статті на основі вперше включеного в науковий обіг матеріалу характеризується етнічна, конфесійна, соціальна структура села Мурафа Шаргородського району Вінницької області в 1940 – 1950 – х рр.

Ключові слова: погосподарські книги, етнічний склад, міжетнічні відносини, соціальна структура.

У даній статті на основі вперше залученого до наукового обігу матеріалу висвітлено етнічну, конфесійну, соціальну, статеву-вікову структуру с. Мурафа Шаргородського р-ну на Вінниччині у 1940-50-х рр.

Предметом дослідження є погосподарські книги 1947-52 рр., які зберігаються в архіві Виконкому Мурафської сільської ради Вінницької області. Нажаль, у с. Мурафа, як і в більшості населених пунктів України, і Вінниччини зокрема, погосподарські книги більш раннього періоду були знищені під час Великої Вітчизняної війни I.

У цілому цифрові показники, наведені у даній публікації, ґрунтуються на даних 22 погосподарських книг за 1947-1949 та 1950-1952 рр. та 788 господарств. На жаль деякі з книг цього періоду загублені, що зумовлює можливу неточність кількісних даних жителів с.Мурафа.

Мурафа – це подільське село на Шаргородщині, яке лежить на берегах річок Мурафи і маленької Клекотинки (Клекотини). Село значне за площею, досить умовно поділяється на шість окремих частин: власне Мурафа (містечко), Клекотина (колись – Нова Мурафа), Заяцівка (Заячівка – передмістя), Гільківка, Слобода-Мурафська і Травна. Кожна з частин має